

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS
Proudly South African

Confidential

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2024

MEPUTSO: 70

NAKO: Diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 22.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o di badilego. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba.
3. Lephephe le, le arotšwe ka DIKAROLO TŠE NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Papadi/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Kanegelokopana	(35)
KAROLO YA D:	Theto	(35)
4. Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tšwa dikarolong TŠE PEDI.

KAROLO YA A:	PADI
	Araba potšišo ya 1 GOBA ya 2.
KAROLO YA B:	PAPADI/TERAMA
	Araba potšišo ya 3 GOBA ya 4.
KAROLO YA C:	KANEGELOKOPANA
	Araba dipotšišo KA MOKA.
KAROLO YA D:	THETO
	Araba dipotšišo KA MOKA.
5. Diriša lenaneotekolo.
6. Latela ditaelo ka šedi mathomong a KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE.
7. Nomora dikarabo tša gago go swana thwii le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
8. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
9. Kakanyo mabapi le taolo ya nako:
Šomiša tekano ya metsotso ye e ka bago ye 75 KAROLONG YE NNGWE le YE NNGWE.
10. Ngwala ka bothakga, ka mongwalo wa go balega.

LENANEOTEKOLO:

KAROLO YA A: PADI		
Araba potšišo E TEE ka padi yeo o ithutilego. ...		
NOMORO YA POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. <i>Kgati ya moditi</i>	35	5
2. <i>Dilo tšela ke batho</i>	35	8
KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA		
Araba potšišo E TEE ka papadi/terama yeo o ithutilego.		
3. <i>Di šitile Phaahla</i>	35	11
4. <i>Ga le batswadi ba selo</i>	35	14
KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA		
Araba dipotšišo KA MOKA tša dikanegelokopana.		
5.1 'O jetše mohlapeng'	18	17
LE		
5.2 'Go hloka tsebe'	17	18
KAROLO YA D: THETO		
Araba dipotšišo KA MOKA tša theto.		
6.1 'Dinaledi'	18	20
LE		
6.2 'Ba bololle'	17	22

LENANEOTEKOLO

Dira leswao (✓) go lenaneotekolo le le latelago kgonthišiša ge e ba o arabile dipotšišo tša maleba.

KAROLO	NOMORO YA POTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	LESWAO (✓)
A: PADI	1–2	1	
B: PAPADI/TERAMA	3–4	1	
C: KANEGELOKOPANA	5	1	
D: THETO	6	1	

HLOKOMELA: Kgonthišiša gore o arabile dipotšišo go tšwa dikarolong TŠE PEDI fela.

KAROLO YA A: PADI**POTŠIŠO YA 1: KGATI YA MODITI – OK Matsepe**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

1.1 SETSOPOLWA SA A

Sefatamollo o lethabong le le sa kakego selo ruri, lethabo leo le dirilego gore motse ka moka o kgeregele ka lehlakoreng la gagwe ka mokgwa wo e lego gore le bale ba Nkgotlelele ba ile ba emišetša mahlo a bona go yena. Le yo e sego yena o be a ka thaba ka gore ge o hweditše se e lego sa gago ka go tekola yoo a bego a re ga go tše pedi ka lešakeng le tee, ke ka lebaka la eng ge o se wa swanela go se thabela? Se se bego se makatša ke gore Nkgotlelele le yena o be a thabile, gona fao gwa se be yo a kwešišago gore ke ka go reng ge ba ka thaba mmogo mola mehla le mehla lethabo la yo mongwe e eba ge yo mongwe a nyamile.	5
Ka ntle ga go senya sebaka tša bona di be di le ka mokgwa wo: Morwedi wa Kgonelo, yo e lego Ntlogele, o ile go ya boenyane gagabo ya ba semaka ge Nkgotlelele le gatee a ile a se ke a ya go itiša naye kua ntshe. Tshwanelong gona o be a tlamegile go dira ka mokgwa woo ka ntle ga poifo ka gobane ba nyalane - ešita le ge nka be ba sešo ba nyalana o be a swanetše go dira ka mokgwa woo ka ge tša bona e le tšeo batswadi ba di kwanego!	10
	15

[Letl.87]

- 1.1.1 Kgetha tlhalošo ya maleba go tšwa KHOLOMONG YA B go laetša tswalano ya baanegwa go KHOLOMO YA A. Ngwala fela tlhaka ((a)–(d)) le tlhaka (A–E) ya maleba.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Sefatamollo	A malome wa Nkgotlelele
(b) Nkgotlelele	B motlogolo wa kgoši Tetedi
(c) Kgonelo	C morwa wa Thibathibetša
(d) Ntlogele	D morwa wa Ntshwarele
	E morwedi wa kgoši Dianthona

(4 x 1) (4)

- 1.1.2 Akaretša temana ya 1 go tšwa setsopolweng se ka dintlha TŠE THARO. (3)

- 1.1.3 Molwantšhi wa padi ye ke mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

- 1.1.4 Tšweletša moya wo o fokago setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago ka ntlha E TEE. (2)
- 1.1.5 Ka dintlha TŠE PEDI re alele bokamorago bja setsopolwa se. (2)
- 1.1.6 Ke ponelopele efe yeo o bago le yona mabapi le Ntlogele ge Nkgotlelele a sa mo šale morago? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.1.7 Na o bona mongwadi a atlegile go tšweletša tekolapejana setsopolweng se? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

1.2 SETSOPOLWA SA B

Banna ke meetsemagakwa kgorong ya kgoši Ntweleng moo bjale go bušago Nkgotlelele, yo a edimolago le yo a tšhetšego motšoko seatleng eupša a gakilwego ke go o iša nkong goba go o tšhela ka ganong ka gona go tshwenywa ke segabe o dira bjalo; go swana le yo a itshwereco hlogo ka diatla tše pedi ge a dirile ka mokgwa woo ka ntle ga go kgopela goba go kgopelwa ke motho. Ba a edimola ba a šurašura ba iphophola mafatla ba ikohla maledu ga go re selo mola ba megopolo ya merupa ba ile nabjo, ka gore ge di šala di šia ba megopolo ya maphefo, wena le nna ba hlwego ba re go phalwa ke ge re homotše – ke ka lebaka la eng ge re sa ikotselele le ge ebile le sego se tee re se ra hlapa mahlo le kgopolo ka sona? A di ba bipele re be moswanomong gore le rena re re di kgoneng šedio. 5

Tša Nkgotlelele le Ntlogele di ile go ba bea sebakeng, ba hwetša go se bokaone bjo bo phalago go kgopela dikeletšo magošing ao ba agelanego nawo. E ile mola nke ba tla kwana, ba bangwe ba gana ka la go re bokaone a go iweng dingakeng tša go tla go hlahloba Nkgotlelele yoo go sa šitego gore ga a itire; gobane ga a ntshe motho yo a ka rego a itekanetše ka hlogong a re go nyala a tla a hlanogela mosadi ka mokgwa woo. 15

[Letl.101]

- 1.2.1 Tikologo ya padi ye ke ya segologolo. Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 1.2.2 Efa semelo sa Nkgotlelele go ya ka moanegi temaneng ya 2. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 1.2.3 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša tema yeo e kgathwago ke moanegi setsopolweng se. (2)
- 1.2.4 Ka ntlha E TEE laetša thuto yeo e tšweletšwago ke setsopolwa se. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 1.2.5 Re alele maikutlo ao a aparetšego banna kgorong ya kgoši Ntweleng. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

- 1.2.6 Laetša ka fao maina a baanegwa bao ba latelago a sepelelanago le ditiro tša padi ye:
- (a) Ntweleng (1)
- (b) Ntlogele (1)
- 1.2.7 Ala morero wa padi ye. (1)
- 1.2.8 Ka dintlha TŠE THARO hlatholla ka fao tlemollo ya lehuto e tšweleditšwego ka gona pading ye. (3)
- [35]**

POTŠIŠO YA 2: DILO TŠELA KE BATHO – MC Mphahlele

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

2.1 SETSOPOLWA SA C

E be e se la mathomo Mukhabudi a eya ga rakgadiagwe a nnoši. Bona ba be ba kwana kudu, bobedi e le diroto tša dithakga. Rakgadi Mapelo o be a dula le bana ba gagwe ba babedi, mošemane le mosetsana. Bana bao o be a ba bitša maebana a gagwe, ka ge maeba a eba le maebana a mabedi fela, le letona le le letshadi, ka nako ye nngwe. Bana bao ba be ba nyakile go lekana le Mukhabudi, ba mo rata kudu. O be a ba thuša ka dithuto tša bona, a ba gakolla, kudu ka dipolelo tša Sekgowa, e le go Seafrikaanse le Seisemane. Sepedi sona e be e le mathata fela, le yena mong a re ga a tsebe le Sevenda gabotse. 5

Rakgadi Mapelo o ile go bala lengwalo la kgaetšedi a napa a rwala dieta a leba Moruleng. Hlogo ya sekolo seo o be a dula gona ka mo gare ga jarata ya sekolo, a se rata bjalo ka polasa ya gagwe. Aowa, MmaMogano o ile a hwetša kgopana Moipone o ka re ba beelane. Hlogo o ile ge a bona pego ya Mukhabudi a nyaka le go tshelela godimo a re: *'This is the type of a boy we want at this school.'* (Yo ke mohuta wa mošemane yo re mo nyakago mo sekolong sekhwi.) 10 15

[Letl:34]

2.1.1 Kgetha tlhalošo ya maleba go tšwa KHOLOMONG YA B go laetša tswalano ya baanegwa go KHOLOMO YA A. Ngwala fela tlhaka ((a)–(d)) le tlhaka (A–E) ya maleba.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Mapelo	A malome'a Mashudu
(b) Mashudu	B kgaetšedi'a Mukhabudi
(c) Lufuno	C rakgadi' a Mukhabudi
(d) Mogano	D mogwera'a Mashudu
	E kgaetšedi'a Maphefo

(4 x 1) (4)

2.1.2 Akaretša temana ya 1 go tšwa setsopolweng se ka dintlha TŠE THARO. (3)

2.1.3 Molwantšhi wa padi ye ke mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

2.1.4 Tšweletša moya woo o fokago setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago ka ntlha E TEE. (2)

- 2.1.5 Ka dintlha TŠE PEDI re alele bokamorago bja setsopolwa se. (2)
- 2.1.6 Ke ponelopele efe yeo o bago le yona mabapi le ge Mukhabudi a dula ga Mapelo? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.1.7 Hlaloša ka moo mongwadi a tšweleditšego kgegeophetogi ka gona pading ye. (1)

LE

2.2 SETSOPOLWA SA D

Mahlomola a mathomo ke ge a ba laodišetša ka mmagobona, Masindi. A re mosadi yoo o hlokofetše ka mokgwa wa go makatša le gona ba se ba be ba phela mmogo lebaka le letelele, ba kgona go tlwaelana. O ile a be a sekiša megokgo ge a re: 'Mosadi wa ka ba mo loile ka lebaka la mona.' A ba botša gore mmagobona e be e le mosadi yo bohlale, wa seroto. A re ka sekolong o be a sa phalwe ke motho. A re le ge yena Mashudu a na le hlogo fela o be a sa fihle go Masindi. A re: 'Bjale mahlale ao le nago le ona le abetše mmagolena. Pele le nagana tša mahumo a lefase lekhwi **le swanetše go mo direla segopotšo sa mabonwa, e lego leswika lebitleng la gagwe.**' A re le yena mohlang a homola ba mmoloke kgauswi le mogatšagwe. Ka ge mmagobona a hlokofetše e sa le meganyaganyana ba be ba lebetše sehlogo sa tatagobona go mmagobona. 5

Mukhabudi ka gore o be a le ka pele o ile a tshepiša mokgalabje gore ba tla dira bjalo. Bobedi ba ile ba mo tsebiša dikgopolo tša bona ka botlalo. Taba ya mathomo e be e le go epa meetse ka mo jarateng ya gagwe gore a se ke a hlwe a gelwa meetse ke basetsana ka kua Sedibeng ... 10

[Letl. 68]

- 2.2.1 Tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjalebja. Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 2.2.2 Ka dintlha TŠE PEDI ngwala semelo sa Masindi go ya ka polelo ya Mashudu temaneng ya 1. (2)
- 2.2.3 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša tema yeo e kgathwago ke moanegi setsopolweng se. (2)
- 2.2.4 Hlaloša ka dintlha TŠE PEDI thuto yeo e tšweletšwago ke polelo ya Mashudu ye e kotofaditšwego. (2)
- 2.2.5 Re alele maikutlo ao a aparetšego Mashudu ge a anegela bana ba gagwe ka mmagobona, Masindi. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

- 2.2.6 Laetša ka fao maina a baanegwa ba ba latelago a sepelelanago le ditiro tša padi ye:
- (a) Mashudu (1)
- (b) Mapelo (1)
- 2.2.7 Ala morero wa padi ye. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 2.2.8 Ka dintlha TŠE THARO hlatholla ka fao tlemollo ya lehuto e tšweleditšwego ka gona pading ye. (3)
- [35]**

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**POTŠIŠO YA 3: DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

3.1 SETSOPOLWA SA E

NAMELE:	Re tlile mo go wena mabapi le taba ya dillo tša bana ba rena.	
MOKHUŠA:	Ke theeditše le ge nna le hlogo ya sekolo re sa nyamile, re sa tšhogile ka yona taba ye le e tletšego ka mo.	
THEEPE:	Le rena re bone gore le tshwenyegile. Ke ka lebaka leo re tliilego ka mo ofising lehono.	5
MOKHUŠA:	Bjale le gopotše bjang? Le ipona molato bjalo ka barutiši ba bangwe goba aowa?	
NAMELE:	Aowa, mong wa ka, phošo yona re nayo ka ge re ile ra tšea lebakanyana re sa hlokomele go ruta bana ka mafolofolo le bjona boineelo. Bjale re ngwadile dikgakollothuto tšeo di akaretšago mošomo ka moka woo o bego o šetše morago.	10
MOKHUŠA:	O sa bolela, o a kwala, eupša dikgakollothuto ga di na le mohola kudu go ngwana yoo a sa kago a rutwa goba a hlathollelwa gore eng ke eng, e šoma bjang, mohola wa yona ke eng mo bophelong? Gona moo le reng?	15
THEEPE:	Re gopotše go tsogela le go šala mo sekolong go kgatha yona tema yeo ya go hlatholla seo re se ngwaletšego bana.	
MOKHUŠA:	Bjale le re nna ke dire bjang?	
NAMELE:	Re go kgopela gore o re bolelele le hlogo ya sekolo le bona barutwana maloka le taba ye ya bošaedi.	20
MOKHUŠA:	Ke a le kwa, ke kwana le lena, sepelang le ye go ngwala mangwalo ao ka ona le thekgago polelo ye ya lena.	

[Letl:43]

- 3.1.1 Efa dimelo tša baanegwa ba ba latelago go ya ka setsopolwa se:
- (a) Namele (1)
- (b) Theepe (1)
- (c) Mokhuša (1)
- 3.1.2 Tiiša ka dintlha TŠE NNE gore ditiragalo tša setsopolwa se ke tša tikologo ya sebjalebjale. (4)
- 3.1.3 Laetša ka fao polelo ya 2 ya Namele e thušago tharolong ya bothata bja papadi ye. (2)
- 3.1.4 Ke moya wa mohuta mang wo o fokago setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (2)

- 3.1.5 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša sehloa sa papadi ye. (2)
- 3.1.6 Efa seo se ka šitišago setsopolwa se go bapalega sefaleng. (1)
- 3.1.7 Na o bona mongwadi a kgonne go tšweletša kgegeophetogi papading ye? Fahlela karabo ya gago. (1)
- 3.1.8 Re alele maikutlo a gago mabapi le maitshwaro a Theepe a go laetša boitsholo ka go se rute bana go ya ka lenaneothuto. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

3.2 SETSOPOLWA SA F

KALELANE:	Ke boletše le Mohwiti, re kwane, gomme yena o ile go bitša Morwadihlare gore re kopane sekolong lehono le ka pelapela.	
MAŠUTŠA:	<i>(O hlapa diatla, o di forohla ka borokgo, o a emelela.)</i> Ke go kwele, ke a leboga. Sa ka ke go bitša Mokhuša, re lebe sekolong. Leba gona, re tla go hwetša.	5
KALELANE:	Monna o dira ka mokgwa wo. Re tla kopana. <i>(Morwadihlare, Mohwiti, Kalelane, Mokhuša le Mašutša, ba kopane ka ofising gomme Mašutša o ala ditaba.)</i>	10
MAŠUTŠA:	Beng ba ka taba ke lefata e a betlwa, ke mohlokolo wa dihuswane, o a otlwa. Ke ile ge ke otlwa taba ya Namele ke nnoši, ka hwetša nke kahlolo ya rena e sekamile. Ga ke tsebe gore a lena le e bona bjang.	
MOHWITI:	Ke a go tlatša. A mantši ga ke nawo.	15
KALELANE:	Le lebotse ga le fetolwe.	
MOKHUŠA:	Ke nnete ka gore le mo motseng taba ya gona e sa munwamunwa ka ngongorego.	
MORWADIHLARE:	<i>(O befetšwe, eupša o itshwere senna.)</i> Ke gore ka moka le ntahleditše le ntše le be le bona gore ga ke e rume gabotse? Le fele le nagana gore ga se ke rutege, ga ke yo mongwe wa bao ba tsebago melao ya sekolo yeo e ngwadilwego. Bjale le re ke reng nna Morwadihlare?	20
KALELANE:	Aowa, aowa, mokgalabje! A ke re hlogo ya sekolo o re o ile ge a e sohla, a e šila ka meno a mogopolo a nnoši a hwetša nke kahlolo ga ya nepagala?	25

[Letl.106–107]

- 3.2.1 Efa lefelo la ditiragalo tša setsopolwa se. (1)
- 3.2.2 Ka dintlha TŠE THARO tšweletša bokamogo bja setsopolwa se. (3)

- 3.2.3 Na molwantšhi le molwantšhwa wa papadi ye ke mang gare ga Namele le Tlhakolane? (2)
- 3.2.4 Maikutlo a Morwadihlare ke a pefelo go ya ka setsopolwa se. Fahlela ka ntlha E TEE. (1)
- 3.2.5 Ka dintlha TŠE THARO akaretša diteng tša setsopolwa se. (3)
- 3.2.6 Laetša mabaka A MABEDI ao a ka dirago gore setsopolwa se se bapalege sefaleng. (2)
- 3.2.7 Bontšha ka moo leina la papadi ye le sepelelanago le diteng tša lona ka gona. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 3.2.8 Ke eng seo o ithutilego sona ka papadi ye? Fahlela ka lebaka. (2)
- [35]**

POTŠIŠO YA 4: GA LE BATSWADI BA SELO – Phillip Mothupi

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

4.1 SETSOPOLWA SA G

NKELE:	Aowa bjale gona Pulane, na o reng o sepediša ka mokgwa wo lehono?	
PULANE:	Mokgwa ke nyaka go fihla kua gae ka pela gore ke kgone go thuša mma go šidolla diaparo pele a theogela.	
NKELE:	Ge o re o yo thuša mmago go šidolla diaparo, mošomo wa sekolo wa Morutiši Phala wona o ilo o dira neng?	5
PULANE:	Ke tlo leka go e ngwala mantšiboa, Nkele.	
NKELE:	A tatago a ka se go gapeletše go rekišetša batho bjala gomme wa palelwa ke go e ngwala?	
PULANE:	Ke kgolwa gore a ka se sa hlwe a nkgapeletša go rekiša bjala.	10
NKELE:	O reng o nagana bjalo?	
PULANE:	Mma o itše Moruti Moloki o tlo ya gae lehono gore a yo boledišana le tate.	
NKELE:	Gona a ka go thuša, o a tseba. Gape tatago le yena ga a kwešiše, Pulane.	15
PULANE:	Nna ke bile ke duma wena o ituletšego le mmago fela.	
NKELE:	Aowa Pulane, o duma nna mola ke duma wena ge o na le batswadi ba ba feletšego?	
PULANE:	Gomme o duma bothata bo le kgole, Nkele. A o ra gore o thabišwa ke bophelo bjo ke bo phelago?	20
NKELE:	Eupša ga se banna ka moka ba ba phedišago malapa a bona ka mokgwa wo tatago a le phedišago ka gona.	
PULANE:	Ge e le tate yena o ka re o fapana le banna ba ka moka. Bona šo o nkgapeletša go ya komeng ke sa nyake.	

[Letl.40–41]

- 4.1.1 Tiiša ka dintlha TŠE THARO gore ditragalo tša setsopolwa se ke tša tikologo ya sebjalebja. (3)
- 4.1.2 Efa seo se ka šitišago setsopolwa se go bapalega sefaleng? (1)
- 4.1.3 Efa dimelo tša baanegwa ba ba latelago go ya ka setsopolwa se o be o fahlele:
- (a) Pulane (2)
- (b) Nkele (2)
- 4.1.4 Laetša tlemollo ya lehuto papading ye. (2)
- 4.1.5 Hlaloša moya wo o fokago polelong ya mafelelo ya Pulane o be o fahlele. (2)

- 4.1.6 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša sehloa sa papadi ye. (2)
- 4.1.7 Na o bona mongwadi a kgonne go tšweletša kgegeophetogi papading ye. Fahlela karabo ya gago. (1)
- 4.1.8 Maikutlo a gago ke afe mabapi le maitshwaro a Setongwane a gore Pulane a rekiše bjala? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

4.2 SETSOPOLWA SA H

PHAFANA:	Re gona, ngwanake. (<i>Setunyana</i>) A tatago o gona?	
PULANE:	Aowa, nna ge ke boa sekolong ke hweditše a se gona.	
PHAFANA:	Aowa, gona ke tlo tšwa ke mo letile gannyane, mohlomongwe a ka no tšwelela.	
PULANE:	Gona o ka no tšwa o le ka mola karatšheng o mo letile.	5
PHAFANA:	Moruti o letwa ka sefela, Pulane. A re tsene ka mo karatšheng o tšwe o nneile piri ke mo letele ka yona.	
PULANE:	Go lokile, ke le šala morago.	
PHAFANA:	Pulane ngwanake!	
PULANE:	Eye, kgoši!	10
PHAFANA:	Ke kgale ke duma gore ke go hwetše o nnoši gore ke kgone go bolela nago.	
PULANE:	(<i>Pulane o a makala, eupša o a itshwara</i>) O bolelang le nna se se nyakago sephiri?	
PHAFANA:	Ntshepiše gore taba ye ke tlogo go botša yona e tlo no tsebja ke nna le wena fela. Ge go ka ba bjalo gona ke tlo fela ke go fa tšhelete.	15
PULANE:	(<i>O ba le maseme eupša o a ikgakantšha</i>) Ke a go tshepiša, nka se e botše motho.	
PHAFANA:	(<i>Ka lethabo</i>) Agaa, motho o bolela bjalo, ngwanake. Pulane!	20
PULANE:	Eye, kgoši!	
PHAFANA:	(<i>O a mo swaraswara</i>) A ga o nyake tšhelete?	
PULANE:	A bjale o dirang o ntshwaraswara, Tate Phafana? (<i>O kgafa letsogo la gagwe</i>)	
PHAFANA:	Tlogela go ba setlaela Pulane, nkatle ke tlo go fa tšhelete.	25
PULANE:	(<i>O a kgathola</i>) Nna ga ke nyake tšhelete ya gago, mokgalabje.	

[Letl: 47–48]

- 4.2.1 Efa lefelo la ditiragalo tša setsopolwa se. (1)
- 4.2.2 Ka dintlha TŠE THARO tšweletša bokamorago bja setsopolwa se. (3)
- 4.2.3 Na molwantšhi le molwantšhwa wa papadi ye ke mang gare ga Pulane le Setongwane. (2)
- 4.2.4 Maikutlo a Pulane ke a pefelo go ya ka polelo ya gagwe ya mafelelo. Fahlela ka ntlha E TEE. (1)

- 4.2.5 Ka dintlha TŠE THARO akaretša diteng tša setsopolwa se. (3)
- 4.2.6 Laetša mabaka A MABEDI ao a ka dirago gore setsopolwa se se bapalege sefaleng. (2)
- 4.2.7 Bontšha ka moo leina la papadi ye le sepelelanago le diteng tša yona ka gona. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 4.2.8 Ke eng seo o ithutilego sona ka papadi ye? Fahlela karabo ya gago. (2)
- [35]**

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA

Mo karolong ye, dipotšišo di tla botšišwa go tšwa go dikanegelokopana tše:

- 'O jetše mohlapeng' – Mamphoku Mamabolo
- 'Go hloka tsebe' – Molope Mathete

POTŠIŠO YA 5: KHUPAMARAMA – Mamphoku Mamabolo

ELA HLOKO: Araba dipotšišo ka moka tša dikanegelokopana, e lego POTŠIŠO ya 5.1 le ya 5.2.

5.1 'O JETŠE MOHLAPENG' – Mamphoku Mamabolo**SETSOPOLWA SA I**

Lona lebakeng leo la ge Morena Masetla a tla gata sesepa ka gona go tagwa ke mapai, lesogana la gagwe la lethatše le be le sa tšwa go lahlelwa ka kgolegong morago ga go hlaba le go bolaya kgarebe yeo le bego le ratana le yona ka mphaka morago ga go kgakgana le yona ka dipolelo. Baratho ba lesogana leo ba bararo e be e le ba bangwe ba dihobo tša go kgobela le 5
mebila ya toropo ya Ntsima, ebile ba tšamago ba putoka dijo tšeo di lahletšwego bolahleladitlakala. MmaMasetla o be a goga ka kgara ka gore le ge a be a phela a kgopela mokgalabje wa gagwe gore ba dikišane go godiša bana, mokgalabje o be a di topa ka tsebe ye, a di potle ka yela. O be a lekile go itlharahlaša mosadi wa batho, lebakeng le a ikgothaditše ka lona la gore 10
bogadi ke gabotshehlo ke a hlaba a nwele a mokgako a kgotšwe gore ge e le bogadi, ke bogadikathotse.

Ka letšatši le lengwe yena MmaMasetla a napa a re ge a ile bookelong ge a ile go bona mooki ka lebaka la bolwetši bja thosola bjoo bo bego bo sa ikemišetša go mo katoga ka ge bjale bo be bo bile bo rapile le monkane wa 15
bjona, e lego tšhofela, a tlabja ke ge a bona batho ba mo seba ebile ba mo šupa ka go utswa ge a le moo mothalading wa go tsena ka ngwakong wa boalafelo.

[Letl. 231]

5.1.1 Ka dintlha TŠE PEDI efa methalonako yeo e bonalago setsopolweng se. (2)

5.1.2 Go tšwa temaneng ya 1, tsopola ditiragalo TŠE THARO tšeo di laetšago gore tikologo ye ke ya sebjalebja. (3)

5.1.3 Na hlogo ya kanegelokopana ye e nyalelana le ditiragalo tša yona? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

5.1.4 Ka dintlha TŠE THARO, laetša ponelopele ya gago mabapi le MmaMasetla morago ga go swaetšwa ka malwetši a thobalano. (3)

- 5.1.5 Laetša ka dintlha TŠE PEDI ka moo mongwadi a atlegilego go tšweletša matseno kanegelongkopana ye. (2)
- 5.1.6 Ala bokamorago ya setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.1.7 Na o kgotsofatšwa ke thumo/mafetšo a kanegelokopana ye? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.1.8 Morero wa kanegelokopana ye ke ofe? (1)

LE

5.2 'GO HLOKA TSEBE' – Molope Mathete

SETSOPOLWA SA J

Ke nnete ka gobane Ntswaki o rile ge a se na go tšwa ditlolamelora, a ba botse go feta ka moo a bego a bonala ka gona ge e be e sa le ngwana. Bjale ka gore bana ba matšatšing a lehono a ba tletše kudu ka ditokelo tšeo ba sa di kwešišego gabotse, Ntswaki a napile a thoma go dira dilwana tšeo di sa rego selo, gomme ge mmagwe a re o bula molomo go mo eletša ge mesepelwana yeo ya gagwe e tšwele tseleng a nape a bolele ka fao ditokelo tša gagwe di lego ka gona. O be a se sa tshwenyega ka go dula ka moo lapeng la mmagwe, **o be a lala a phaila le maswiswi a bošego ebile a sa tshwenyega ka go ka kopana le tše mpe** le ge ruri segagešo se re hlogo ye meetse e lotwa ke mong wa yona. 5 10

Mesepelo yeo ya Ntswaki e ile ya dira gore mogolo wa gagwe, yo go thwego Lethebe, a se ke a ikwa gabotse. Lethebe o be a sa je tšeo di theogelago ka lebaka la maitshwaro ao a kgaetšedi ya gagwe, maitshwaro a go tšama a sasanka ka maswiswing a bošego mo nkego ke moloi. E rile e le mesong ya letšatši le lengwe, Lethebe a napa a etelwa ke kgopolo ya gore a upše a leke go tšhela mogopolo woo wa kgaetšedi ya gagwe Ntswaki ka meetse ao a tonyago. 15

[Letl.258–259]

- 5.2.1 Efa tswalano ya Lethebe le Ntswaki. (1)
- 5.2.2 Mohuta wa kanegelokopana ye ke wa phahlošo. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.2.3 Efa lefelo la ditiragalo tša temana ya 1 setsopolweng se. (1)
- 5.2.4 Semelo sa Ntswaki ke gore o hloka tsebe go ya ka setsopolwa se. Tšweletša dintlha TŠE THARO go netefatša se. (3)
- 5.2.5 Na mohlohleletši wa kanegelokopana ye ke mang? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

- 5.2.6 Ka dintlha TŠE PEDI laetša ka fao polelo ye e kotofaditšwego e tšweletšago tekolapejana mabapi le bophelo bjo bo bego bo phelwa ke Ntswaki. (2)
- 5.2.7 Ka dintlha TŠE PEDI tšweletša thulano ye e bonalago kanegelongkopana ye. (2)
- 5.2.8 Bontšha gore setsopolwa se se tšweletša legato lefe la thulaganyo. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.2.9 Hlaloša ka fao o ikwago ka gona mabapi le maitshwaro a Ntswaki a go sepela bošego. Fahlela karabo ya gago. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO

Mo karolong ye, dipotšiso di tla botšišwa go tšwa go direto tše:

- 'Dinaledi' – NS Puleng
- 'Ba Bololle' – MBT Makobe

ELA HLOKO: Araba dipotšišo ka moka tša direto, e lego POTŠIŠO ya 6.1 le ya 6.2.

POTŠIŠO YA 6: DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe

6.1 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

DINALEDI – NS Puleng

- 1 Ke phafogile gare ga mpa ya bošego,
- 2 Mekgoši ke ekwa ya maribiši le melodi ya bomankgagane;
- 3 Ke tšwetše ntle mahlo ka a phara leratadimeng,
- 4 Ka bona mehlolophethegi ya Ramasedi, matete a lefaufau.

- 5 Nalediphelo šedi sebakeng sa legodimo,
- 6 Ke matanyetšaruri nyepo di - mathaithai telekaswiswi,
- 7 Meragelo le mefanyetšo ke mabotlana a nonnego,
- 8 Meletse le metsinkelo ke ya powana ya molahlaleboa.

- 9 Bona bomuma thopakgororo, bohwa bja Mmopi marung,
- 10 Phirisegolo di utile teng ke mphiwafela mphabadimo.
- 11 Legodimo kobo le tšhephile ka mahlasedi le rotobetše,
- 12 Le tšhitšhimetše le renne le dutše ka tokologo.

- 13 Fase mobung go agile bana ba motho ka kgakanego,
- 14 Megokgo e tšholloga, ba thulana ba šupana ka ditšhošabophelo,
- 15 Anthe dinaledi kanegong di lebeletše ka tsinkelo le šedi,
- 16 Di bina košakgoparara, di hlapa ka maru - tša tagela sammaruri.

- 17 Ke bona bophethegi bo okametše mawatle le dithaba,
- 18 Ke bokgabo bja tiro tša Ramaru mabona-a-sabonwe,
- 19 Ka moka di bina ka lethabo le kgahlego sebakabakeng,
- 20 Malakabe di thuntšha a magala a mollo wa poo.

- 21 Ke eme, ke a kgotsa, ke a makala magagešo,
- 22 Ke eme ka tlabego ke a tlaruma ke tlaletšwe,
- 23 Ke bona mafa le matlotlo a tlhago godimo kanegong,
- 24 Ke reta Mmopi ke tumiša kgwerano ke rata bothakga.

- 25 Ke bosekgopetšane, bokgogamašego, bomahlapolane;
- 26 Ka moka di ntšhitše mahlo di lebeletše tšhemo ya bophelo,
- 27 Dimakatšo tša bana ba batho - digarolamatswalo,
- 28 Ke kgakgamatšo tša bošego, di phuthile bana ba thari.

29 Thakga bjokhwi godimo marung ga se bogomo bja tlhago,
 30 Ke matšo le maboyo tebalebi tša Mong mabonadiphihlo,
 31 Ke mabonentšharara matimaswiswi la poo maratatokologo,
 32 Ke dithakabobe ponegelabotse makhupetšadimpe.

33 Nna le wena mogagešo a re boele ntlong malaong,
 34 Šego bjokhwi bo na le beng, nna le wena re bathwana fela,
 35 A re robe dintlha, hlogo e meetse e lotwa ke mong,
 36 Se ke sebaka sa boitshenko le badimo, a re ba fe sebaka!

[Letl.50–51]

6.1.1 Kgetha karabo ya maleba.

Sereto se ke:

- A Thetokanegelo
- B Thetonyefolo
- C Thetotumišo
- D Thetosello

(1)

6.1.2 Efa sebopego sa ka ntle sa sereto se ka dintlha TŠE THARO.

(3)

6.1.3 Tsopola dibokantšu TŠE THARO temanathetong ya 2.

(3)

6.1.4 Laetša thekniki ya tumelokganetšo (oksimorone) temanathetong ya 5.

(1)

6.1.5 Laetša tshwantšhokgopolo yeo e bonalago mothalothetong wa 15–16. Fahlela karabo ya gago.

(2)

6.1.6 Ke maikutlo a mohuta mang ao a aparetšego moreti seretong se. Thekga karabo ya gago.

(2)

6.1.7 Hlaloša ka dintlha TŠE PEDI tirišo ya leswao la thaladi (-) mothalothetong wa 27.

(2)

6.1.8 Ka dintlha TŠE PEDI bontšha mohola wa morumokwanoputla go ya ka mo o šomišitšwego temanathetong ya 8.

(2)

6.1.9 Bontšha sešura mothalothetong wa 34 o be o hlaloše mohola o TEE wa sona.

(2)

LE

6.2 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

BA BOLOLLE – MBT Makobe

1 Ge lehono kgotlatsheko e go kobile tšofelele ntlwanaswiswi
 2 Go itomatoma diteme e sa le ga eng,
 3 Ge mmutla o sa no rothiša,
 4 Takataka le sobeleleng ka moka?

5 Ba bololle, dinta ka moka di swieletse mollong wa tshokolo!
 6 Itshole, o gane go ba sešilapuleng sa maitirelo,
 7 O gane go bapolelwa dithaka,
 8 Moputsong wo moya etšego wa muši wa dikwekwele!

9 Di bololle, o a bololle!
 10 O thibele tšhologo ya madi a se nago molato,
 11 O fokotše tshenyo ye sa tlogo,
 12 O thuše go hlomola meetlwa ye e sa ikadilego legoleng.

[Letl. 68]

- 6.2.1 Laetša poeletšo temanathetong ya 3 o be o hlaloše mohola wa yona. (2)
- 6.2.2 Ka dintlha TŠE THARO akaretša sereto se. (3)
- 6.2.3 Laetša kelelothallo temanathetong ya 1, o be o hlaloše mohola wa yona. (2)
- 6.2.4 Efa dithekiniki tšeo di dirišitšwego methalothetong ya 4 le 5 o be o fe mohola wa tšona. (3)
- 6.2.5 Hlatholla kgopolokgolo yeo e rwelwego ke temanatheto ya 3. (1)
- 6.2.6 Hlaloša gore moreti o tšweletša moya wa mohuta mang ka tirišo ya mantšu ao a latelago go tšwa mothalothetong wa 5 le 10:
- (a) Dinta (1)
- (b) Tšhologo ya madi (1)
- 6.2.7 Ahlaahla tšhwantšhokgopolo yeo e tšweletšwago ke mothalotheto wa 5. (2)
- 6.2.8 Na ke thuto efe yeo o e hweditšego seretong se? Fahlela karabo ya gago. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35

PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70

